

Komentarz do Raportu z Repozytorium Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych

Małgorzata Szuleka

Ile zostało przestrzeni dla społeczeństwa obywatelskiego?

Repozytorium przygotowane przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych, dokumentujące przypadki naruszenia zasad współpracy z organizacjami pozarządowymi (w zakresie m.in. finansowania czy konsultacji), pokazuje, jak zmniejszyła się przestrzeń dla społeczeństwa obywatelskiego w ostatnich dwóch latach.

Skoro jest tak dobrze, to dlaczego jest tak źle?

Od końca 2015 r. pod adresem rządzącej większości ze strony organizacji i instytucji międzynarodowych, jak również krajowych podmiotów padło wiele oskarżeń i zarzutów dotyczących naruszenia fundamentalnych zasad demokracji. W odpowiedzi na te zarzuty, przedstawiciele rządzącej większości chętnie podkreślali, że demokracja w Polsce nie jest zagrożona, a najlepszym tego dowodem są demonstracje i protesty obywateli i obywaterek, które nie są zakłócane przez administrację państwową.

Faktycznie, w ciągu ostatnich trzech lat możemy obserwować wzrost obywatelskiego zaangażowania, która wyraża się m.in. w organizacji zgromadzeń czy protestów. Jednak z drugiej strony, przestrzeń, w której dotychczas funkcjonowały organizacje pozarządowe obejmująca m.in. dialog z przedstawicielami administracji centralnej i lokalnej, czy działalność rzeczniczą zaczyna sukcesywnie się kurczyć. W ciągu ostatnich trzech lat OFOP zebrała i opisała sześćdziesiąt przypadków naruszenia przez administrację państwową zasady partnerstwa we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Przypadki opisane w Repozytorium pokazują wzrost niebezpiecznego trendu, w którym niektóre organizacje pozarządowe przestają być partnerami dla rządzących, a stają się przeszkodami do ominięcia w podejmowanych procesach decyzyjnych.

Brak dialogu

W Repozytorium zebrano przypadki obrazujące, w jaki sposób pogarsza się praktyka przeprowadzania szeroko rozumianych konsultacji społecznych. Repozytorium dokumentuje przypadki nieprawidłowości w organizacji konsultacji programów współpracy z organizacjami pozarządowymi. Konsultacje albo były błędnie ogłaszane, albo zakładały krótkie, trudne lub niemożliwe do zrealizowania terminy. Równie niepokojące są przykłady zmian w strukturach i działalności tzw. ciał dialogu – organów złożonych z przedstawicieli administracji, jaki i społeczeństwa obywatelskiego, których zadaniem jest wypracowywanie strategii wdrażania polityki publicznej.

Ponadto Repozytorium zawiera też opisy przypadków, w których zorganizowane konsultacje nie prowadziły do konstruktywnych rezultatów. Najlepszym przykładem w tym zakresie jest przyjęcie ustawy o Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego – pomimo licznych apeli i opinii wskazujących na brak podstawy do przyjęcia tej regulacji, Sejm uchwalił ustawę powołującą Instytut.

Cena wsparcia ze środków publicznych

Repozytorium dokumentuje 25 przypadków naruszeń dobrych praktyk lub zasad konkursów w zakresie zlecenia zadań publicznych.

W ciągu ostatnich trzech lat organizacje zajmujące się problematyką przeciwdziałania dyskryminacji, przemocy wobec kobiet, czy działań na rzecz państwa prawnego albo w ogóle nie mogą liczyć na dofinansowanie ze środków publicznych operowanych przez administrację rządową, albo dostęp do tych środków jest znacznie utrudniony. Najlepszymi przykładami w tym zakresie są sytuacje dwóch organizacji: Fundacji Autonomia i Instytutu Prawa i Społeczeństwa INPRiS. W przypadku tej pierwszej, umowa finansowania ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich została rozwiązana po jednodniowym audycie, który nie wykazał żadnych poważnych nieprawidłowości uzasadniających natychmiastowe rozwiązanie umowy. Z kolei INPRiS otrzymał negatywną ocenę strategiczną w konkursie ofert finansowanych z środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich – był to drugi taki przypadek w historii tego Funduszu (oprócz INPRiS taką samą rekomendację otrzymało również Stowarzyszenie Sędziów IUSTITIA i Polska Fundacja im. Roberta Schumana, które również ubiegały się o finansowanie w tym konkursie). Zarówno Fundacja Autonomia, jak i INPRiS działają w obszarach, które dla obecnej administracji mogą być szczególnie drażliwe – przemocy wobec kobiet czy zasady praworządności i państwa prawnego.

Udokumentowane przypadki pokazują również przykłady naruszeń zasad organizacji konkursów – finansowanie otrzymywały organizacje, które nie posiadały wymaganego doświadczenia lub w najbardziej skrajnych przypadkach, zostały zarejestrowane niedługo przed rozstrzygnięciem samego konkursu. Pokazuje to, w jaki sposób można zarówno wykluczyć z konkursów na realizację zadań zleconych konkretne organizacje, jak i wspierać tylko te wybrane.

Organizacje równe i równiejsze

Do kompleksowej oceny tego, jak zmieniła się praktyka m.in. dystrybucji środków publicznych dla organizacji pozarządowych czy organizowania konsultacji społecznych potrzebna byłaby większa ilość materiału porównawczego. Niemniej, już na tym etapie analiza zebranych w Repozytorium przykładów pokazuje, w jak złym stanie znajduje się obecnie współpraca między organizacjami pozarządowymi a administracją rządową. Może to w konsekwencji prowadzić do głębokiej polaryzacji sektora pozarządowego i sytuacji, w której przestrzeń do realizacji zadań zleconych, konsultacji społecznych lub działalności rzeczniczej będzie dostępna tylko dla wybranych organizacji.

***

Małgorzata Szuleka

Prawniczka, od 2010 r. związana z Helsińską Fundacją Praw Człowieka, w której m.in. we współpracy z Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej przeprowadziła szereg badań z zakresu ochrony praw człowieka w Polsce. W Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka odpowiada również za realizację międzynarodowej strategii rzeczniczej. Jest członkinią Izby Adwokackiej w Warszawie.